

bi bilo v teh težkih časih naravnost nujno, da izvedemo socialno-higiensko zaščito otrok, ki kar kriči po ureditvi. Da je to resnica, bo razvidno iz statistike, ki jo bom dodal h koncu tega poročila. Iz njenega, kakor iz vseh predavanj pa je izvenela trpka resnica, referen danih časih: Za vse te stvari »nema budžetskih možnosti«. In še številke onih fondov, ki so na razpolago, so silno majhne.

G. dr. Jovanović (šef zavoda za zdravstveno zaščito mater in dec v Novem Sadu je referiral o temi: Decje kolonije v Dunavski banovini. Uvodoma je podal nekoliko zgodovine o dečkih domovih v Dunavski banovini, povedal kako so pred in med vojno porabljali Madžari te domove v svoje nacionalne svrhe itd. Izrazil je mnenje, da dečki domovi v takem stanju, kakor so danes, nikakor ne ustrezajo svojim smotrom. Je pristaš dečkih kolonij. Toda prve kot druge ustanove se morajo boriti proti raznim boleznim, kakor je n. pr. trahomu, boleznim lačnih in golih. Dečki domovi, kakor tudi kolonije slabo uspevajo radi večnega menjavanja vodstva. Prav bi bilo, če bi se v dečje domove namestile tudi matere. Toda vse delo, ki se danes vrši v iznešenih smereh je skoro zastoj in nastane vprašanje: ali ima sploh kakšen smisel ukvarjati se v teh starih domovih, pa tudi, ali bi ne bilo bolje, da bi se podvzele vsaj vzporedno s tem delom v domovih tudi tiste socialne akcije, ki bi zlo v korenini zatrla? Prav pa bi tudi bilo, da bi imeli mi — za vsak slučaj — izdelan načrt, kam z otroki v slučaju vojne.

Gospa dr. Vajt-Gajićeva (šef urada za zaščito mater in dece mesta Beograda) je referirala o temi: Delo mesta Beograda za zaščito dece v tujih družinah. Dečkih dispanzerjev je malo, potreba pa so vedno večje. In še za te zavode, ki jih imamo primanjkuje izobraženega osebja. Kar pa se tiče nameščenja otrok v tuje družine, je pa pri nas zelo težko. Za sprejem otroka v rejo se javljajo žene iz najnižjih slojev, tako da roma otrok iz bede v bedo, vendarle pa je opaziti mnogo idealizma, saj je po približnih ugotovitvah bilo nameščenih v družine, ki so reflektirale več ali manj na zaslužek z otrokom 22,5%. Umrljivost v dečkih domovih je 2-3%. V Sloveniji je ta odstotek še manjši, ali pa ga sploh ni. Največja umrljivost je v Prizrenu 68%! V mnogih primerih je treba v rejo odnabrati otroke nadzirati, bodisi radi event. zlorabe, bodisi radi pomohkuženja.

Gdč. dr. Trbojević (zdravnica dečjega dispanzerja v Zagrebu) je ref. o temi: Delo dečjega dispanzerja v Zagrebu na kolonizaciji dojenčkov in malih otrok. — Ko se je leta 1930. pričelo dajati otroke v rejo, se je javilo v Zagrebu do 200 žena, ki bi bile pripravljene sprejeti otroke. Preiskava teh žena je ugotovila, da so iz najnižjih in najbednejših slojev zagrebskega mesta, ki jim je menda več do zaslužka, kot do poštenega dela. Jasno! Toda kljub temu je treba ugotoviti v mnogih primerih, da je ljubezen do teh otrok resnična. — Mnogo neprilik povzroča tudi ugotavljanje identitete teh otrok, saj je često nemogoče ugotoviti ime, starše, kaj šele ostale podatke. Po zakonu se jim imena ne sme dati, zato jih kličejo kakor pač nanese. Kolonizacija zagrebske dece se je sprva vršila na Turropolju, ker pa podnebne prilike niso bile ugodne, se je kolonija preselila v Krapino.

Po tem referatu se je razvila diskusija. Do posebnih ugotovitev ni prišlo. Sprejela se je naslednja resolucija o oskrbi otrok v družini:

I. Kolonije za dojenčke in male otroke so pokazale v naši državi, čeprav se morajo boriti z mnogimi težavami, da morejo biti zelo dober in cenjen način oskrbovanja in zaščite predšolske dece in dojenčkov, pred koncem prvega leta.

II. Prva organizatorna načela kolonij so:

1. Treba je posebno skrbno izbirati kraje za kolonije in še skrbneje izbirati hraniteljice. 2. Vsaka kolonija mora vsekakor imeti v svojem središču otroško zdravstveno postajo z otroškim dispanzerjem. 3. Kot kolonijske otroške zaščitne sestre se smejo postavljati samo dojljice in temeljito šolane v zdravstveni socialni zaščiti dece, ki so se pokazale zelo sposobne pri praktičnem delu. 4. Vsaka kolonija mora biti pod vodstvom ali vsaj strokovnim nadzorom pediatri-

skih ustanov. 5. Nekontrirano oddajanje dojenčkov in malih otrok na hrano se mora pobijati z zakonskimi in upravnimi ukrepi.

III. V kolonije ne spadajo, temveč v posebne otroške domove:

1. Nedonosni in bolni dojenčki. 2. Bolni in bolehnj otroci. 3. Otroci z duševnimi in telesnimi hlabami. Prav tako ne spadajo v kolonije tisti otroci, ki jim je moči materijalne in moralne z zadostno pozornostjo streči v lastni družini, ožji ali širši.

IV. Priporočila se zasebnim društvom, občinam in banovinam, da posvečajo večjo pozornost kolonijem sistemom za oskrbo dece.

V. Priporočila se tudi za otroke v šolskih letih vezani kolonijski sistem, da se namreč po možnosti tudi zanje ustanove kolonije. Te kolonije bi morale biti pod pedagoškim vodstvom, sodelovanje otroških zaščitnih sester, kolonijevskih oziroma šolskih zdravnikov je pa neobhodno potrebno.

VI. Posebno se priporočila, da se ustanove posebne kolonije za bolne in zdravstveno ogrožene otroke.

VII. Za zapuščenost mater z dojenčkom se priporočila namestitve v otroških kolonijah, ki imajo dobro organizirane otroške dispanzerje z zdravnikom-pediatrom.

Naslednjega dne (1. dec.) dopoldne se je vršila druga glavna redna skupščina Jugoslovske Unije za zaščito dece. Za predsednika je bil ponovno izvoljen dr. Šilović.

Popoldne so bila na programu predavanja, ki so obravnavala temo: Rasna higiena in dečja zaščita.

G. dr. Kostić (univ. prof. Beograd) je referiral o temi: O potrebi rasno-higienske orientacije v zaščiti dece. Vsi dosedanja rasno-higienski zakoni so več ali manj sentimentalni in škodljivi. Zaščita, ki ima v obziru samo sedanjost, je zgrešena. Deča, ki nima roditeljev in sploh nikogar, kakor tudi kreteni, je danes mnogo na boljšem, kot pa oni otroci, ki imajo roditelje, čeprav se le-ti nič ne brigajo zanje. To nikakor ni prav. V principu je treba zaščititi predvsem one, ki so zdravega pokolenja in ki obetajo postati dobri državljani in imeti zdrave potomce. Skrb za defektne deco (slepe, gluhe, duševno bolne itd.) naj se dado v posebne zavode in naj skrbje zanje razne humane organizacije. Onim otrokom pa, ki ne spadajo v te zavode, a so potrebni zaščite, naj omogoči znošno življenje in napredek. Le-ti so potrebni zaščite, dočim so defektni potrebni predvsem skrbstva. Toda napačno bi bilo misliti, da je mogoče rešiti otroka samo, z zadostno obleko in higienskimi stanovanjem! Rasno-higiensko zaščito v omenjenem smislu so izvedli v Nemčiji.

G. dr. Petrović (šef dečjega oddelka občne državne bolnice v Beogradu) je referiral o posledicah veneričnih boleznih roditeljev na potomstvo. Venerični bolezni, ki se podedujejo sta, samo dve: gonoreja in sifilis. Pred 50, 60 leti nam še ni bilo znano kakaj se rodi slepa in gluha deca. Moderna medicina pa je ugotovila, da taki pojavi neredko izvira radi obolenja staršev na gonoreji. Gonoreja, kakor tudi sifilis sta pri nas zelo razširjeni. Posebno zadnja, tako, da bi bilo potrebno proti tej boleznii pričeti obrambo na isti način, kakor se vrši obramba proti tuberkulozi. Kako se prenaša sifilis na otroka še ni popolnoma raziskano. Od sifilitičnih staršev rojeni otrok oboli navadno v 5 mesecu. Infekcija pa se izvrši navadno že v 5 mesecu nosečnosti. Malo verjetnosti je, da bi se mogla prenesti kaj te bolezni od očeta na otroka. Najhuje je oni sifilis, ki ga prinesejo otroci že s seboj na svet. Posledice te bolezni pa se najhuje prikažejo v 2, 3. in 4. letu predvsem na kosteh. — Predavanje je bilo strogo strokovno-znanstveno, tako, da so mu prisotni s težavo sledili. Toda bilo je izčrpano napisano, ni pa ga bilo mogoče tako tudi podati, kakor vseh predavanj tega dne, ker je primanjkovalo časa.

G. dr. Nedeljković (doc. univ. Beograd) je referiral o temi: posledice tuberkuloznih roditeljev na potomce. Sprva se je mislilo, da je tuberkuloza dedna. Koch je to mnenje ovrgel, ko je našel bacile jetike. Toda to odkritje pa še ni povsem izključilo možnosti tuberkulozne infekcije semenske stanice, odnosno embrija. Znano je namreč, da je nekemu strokovnjaku uspelo inficirati kurje

jajce z bacili tuberkuloze. Pišče, ki se je izvalilo, je bilo tuberkulozno. Nastalo je torej vprašanje, ali ni mogoča tudi infekcija semenske stanice. Ta verjetnost pa je bila odstranjena z ugotovitvijo, da potuje semenska stanica v maternico tako hitro, da je infekcija skoro absolutno nemogoča. Eksperimenti so pokazali tale rezultat na kuncih: Samica zdrava, samec tuberkulozen; eden od mladčev je gotovo tuberkulozen. Na vprašanje: Ali je ono dete, ki se rodi od tuberkulozno obojele matere isto po svoji fizični kvaliteti kot ono, ki se je rodilo od zdrave matere, je

sledil odgovor, da popolnoma isto in tudi brez nevarnosti, da oboli, seveda, če se odstrani možnost zunanje infekcije. Iz tega sledi, da je dete o tuberkulozno obojele matere prav tako podvrženo infekciji kot dete, ki ga je rodila zdrava mati. Vprašanje: Ali je dete jetično bolne matere morda bolj odporno od deteta zdrave matere, je sledil odgovor da ne. Torej je eventualna imunizacija izključena. Eno pa je gotovo, da otroci, ki so se rodili od tuberkulozno bolnih staršev, pozneje hitro obolijo in to s 67% verjetnostjo. (Dalje prihodajči.) Vojko Jagodić.

„Tako bom preromal s culo in palico vso to lepo domovino in ne bo ga rodoljuba, ki bi poznal narod tako natanko kakor jaz. Časih sem si hudo želel, da bi prepotoval domovino iz kota v kot, — no, zdaj jo bom na deželne stroške.“

Ivan Cankar, Zbrani spisi,

9. zvezek, stran 102.

Mladina govori

(Ob 2. številki »Našega roda«.)

Lica so začela deci v razredu, ko je došel, sel in napovedal: »Pridite v pisarno po 2. številko »Našega roda«. Ko je prejel vsak učence svoj izvod, so se pogrezili v tiho ogledovanje, prelistavanje in prebiranje. Samo za toliko, da je bilo ugodno njihovi radovednosti. Otroci so namreč prav takji kakor odrasli, ali pa narobe: odrasli so prav taki kakor otroci. Zadnjič sem bil v neki zelo spodobni družini, kjer so prejeli v trenutku, ko sem se mudil tamkaj, knjige neke knjizevne družbe. Da ste jih videli, kako so planili po njih in bi v tej, nadvse spodobni družini, prišlo kmalu do prepira, kdo si bo naprej ogledal posamezne knjige.

»Naš rod si boste ogledali podrobneje doma, potem pa se bomo jutri o njem pomenili,« smo končali razgovor prvega dne.

Prihodnje jutro so vsi buljili v list, še preden se je pouk začel. Takoj po molitvi smo otvorili »plenarno debato«. Kako in kaj je sodila mladina o listu po vtisih sama od sebe, pa naj prikažejo naslednje njihove besede:

Naslovna stran: Slika je taka kakor v prejšnjem mesecu, le številka v desnem zgornjem kotu je zamenjana. — Na večji sliki sede otroci še na prostem in bero knjige, v krogu pa je narisan sneg. —

Miklavž bi moral biti narisan, ali pa kaj Miklavževih daril. — Namestu otrok pod drevesom, bi moralo biti narisano kaj od zime.

Ali je ta številka za november ali december? Se je zanimal eden izmed malih naročnikov. In povsem upravičeno! Naša šola je prejela 2. številko šole 1. decembra, pa ne po krivdi uprave Mladinske matice. Naslovna stran lista ne beleži nikakega datuma.

— Jaz bi želel, da se naslovna stran vedno menja.

— Podobe pa naj bodo bolj v živih barvah, ker jih prerišem.

Deci pojasnim, zakaj ne menjava »Naš rod« svoje zunanje obleke: padec števila naročnikov, stroški za kličje, honorar slikarju za vsako sliko itd. Pa jih povprašam, če so zadovoljni z mojim pojasnilom: »Ja, če ni drugače!...«

Pri križanki »Spomenik« se pritožijo, da morajo uganiti tudi latinske besede, pa se tega ne uče v osnovni šoli. (Sploh so včasih še celo odrasli v zadregi, ko rešujejo kri-

škačejo bosonogi za kozami! Nikogar ni bilo, ki bi jih učil pisati in čitati.

— A jaz vem, je rekel Selim, ki ima trideset let, kako zelo mi je v življenju služilo onih nekaj črk, ki sem se jih naučil še kot otrok. Tudi med vojno mi je bilo vedno lažje nego ostalim tovarišem. Bog mi je dal in hiša mi je donasala... In odločil sem se sezidati šolo svoji vasi.

Tako se je tudi zgodilo. Selim je sklical vse moške iz zadruge Eminovićev, ki šteje štirideset štiri člane in jim je sporočil svoj namen. Može so se spogledali in blagrovati to misel...

— Bilo srečno... zidaj brate! so soglasno vzkliknili vsi.

Selim je sklical tudi ostale kmete in jim sporočil kaj namerava. Nikdo mu ni odrekel pomoči. Ključno je kmalu zapelo in delo se je pričelo. Od zore do mraka so nosili kmetje zemljo, klesali kamen, zidali. Tako so delali vse leto, ko je le čas dopuščal. Šola je bila sezidana in pokrita. Ni morda to kaka hišica, nego prava, pravcata šola, ki ima dve ogromni učilnici, svetli in popolnoma higijensko urejeni. V istem poslojzu sta tudi dve stanovanji za učitelja, ki prideta v vas. A ni ostalo samo pri tem. Selim je pripeljal mižarje in dal napraviti šolske klopi in mize. Še več: kupil je zemljišče in jih obesil na stene, nabavil je šolske knjige in tudi zvezke.

žanke, kaj šele mladici, ki jim je list namenjen.)

Ribičičeva uvodna povest jih je zadovoljila. Francelj ima tako naročeno od doma, naj ne ponuja malice okrog in mora ubogati. Vsi pa so sočustvovali s siromakom Kočarjem. Povedati tudi moram, da smo Kočarjevega iz povestice popisali. Lačnega dečka so prav dobro pogodili in tudi sočustvovali z njim. Marljivo so iskali spisu naslove. Nekaj jih navedem: Požeruh. Požrešnež. Lakomnež. Pojedina v drvarnici. Skrita malica. Ubožen fant. Jed v miru. Slastna klobasa. Neusmiljeni fant. Skopi deček. Siti Francelj in lačni Kočarjev.

Bratovščina Sinjega galeba. Z veseljem so ugotovili mladi kritiki: Zdaj pa niso več slike tako počekane. Zaželeli pa so, naj bi bile risbe prazne in ne črtaste. — »Doma bi jih radi barvali.« In res, lansko leto so imeli Šimnovega Lipeta prav lepo in lastnoročno pobarvanega.

Pri »Šoli«, in drugih neilustriranih prispevkih so obžalovali, ker ni v povesti slik. Otroška duša hoče svoji fantaziji konkretne opore, pisana beseda ji je zato preslabotna, risbe pa točno usmerijo njegovo razglabljanje.

Med sponami našega stanovskega tovariša Josipa Lapajneto bo v tej številki še najbolj porabna snov za skupno razredno razpravo. Saj je posneta iz našega domačega področja. Mladina pa se je izrekla o spisu tako-le: Naslov je zelo čuden. Mi bomo dali povesti drugačen naslov, so se vsi odločili. Motili pa so jih tudi vmesni naslovi (preveliki tisk!) in so dejali: Sem mislil, da se tam: »Pot k svobodi« že prične druga povest.

Zelo jih je pritegnila tudi poslednja ilustracija: Pogled na rojstni kraj Davorina Jenka. Skoda, ker ni naveden risar in pod sliko podrobnejši opis, kaj prikazuje. Zlasti imena zasneženih gor. Pa jih, bomo poiskali ob priliki na zemljevidu, ko se bomo z Lapajnevim prispevkom podrobneje pobavili. Vem pa, da bo toda prispevka vesel vsak, ki mu služi »Naš rod« za razredno štivo. Naj nam jih nudijo v vsaki številki.

Kužki — fotografija Franceta Ferjana — so tako srčkana slika, da spravijo v dobro voljo vsakogar. Od najmlajšega do največje-

Vse je tako kot pred sto leti

Kmetje so sami sezidali šolo, a učitelja jim nikdo ne pošlje.

V »Politika« od 1. dec. t. l. je priobčen iz Nevesinja sledeči zanimivi, od Milana Šantića podpisani dopis.

Vse je še tako kot pred sto leti. Brezpotni in nerodoviti hercegovski Kras se ni spremenil niti za las. Hišice priplepljene ob ekalo z nizkimi slamnatimi ali lesenimi strehami, a vasi raztresene. Ni tu bogatih ravnin, ki se na jesen zlatijo od zrelega rumenega klasja, niti širokih ulic, ki dehtijo po nasičenosti in bogastvu. Ceste o katerih se je stoletja sanjalo in pripovedovalo, niso prepletle Hercegovine. Vse je še v znamenju pričakovanja in pobožnega molka, vse še v znamenju vere, da bodo prišli boljši in srečnejši časi. Na žalost ti ne pridejo, a čas tepta grobo, neusmiljeno.

Nadloge, vse težje od težkih lebdijo kot nekako prokletstvo nad tem krajem. Živi se od pripovedk in gosli, od izročil, ki prehajajo od roda do roda in od starega viteštva, ki se z neko čudno pieteto hrani v dušah lačnih gorcov, kot staro orožje v muzejih. In sreča je, da je tako. Ako ne bi bilo tega

ogromnega optimizma, ako ne bi bilo praznih sanj, ki omamljajo ta svet in ga uspavajo v njegovih praznih nadah, ako bi ne bilo tega, bi bila Hercegovina obsojena na samomor.

Hercegovinska vas ni danes željna samo kruha, soli in vode. Njena težnja za šolo in znanjem je prav tako zelo velika. Nešteto kmetov je prodalo zadnjega vola, zadnjo ovco, da bi poslali otroka v šolo. A na žalost, največje je število takih, ki nimajo ničesar prodati, ki ob največjih žrtvah ne morejo nuditi otroku niti ono najprimitivnejšo izobrazbo. O solah v gornji Hercegovini se sploh ne more govoriti, ker jih imajo le v trgih in velikih vseh. Niso redki primeri, da hodijo otroci po deset dvanajst in tudi več kilometrov do najbližje šole. Toda kmetom ni žal truda ne časa in tudi ne prispevkov, v kolikor sploh morejo kaj prispevati, da bi prišli do šole. Njihove želje ostajajo vedno le želje, ker jim država ne more pomagati. To se mora končno tudi razumeti. — So pa primeri, ki se jih v resnici ne more razumeti. Kako zelo si hercegovinska vas želi priti do šole, bo najlepše pokazal primer Selima Eminovića.

Selim je edini, ki zna pisati in čitati v Kljunih, vasi, ki se je skrila v podnožju planine Crvnja sedemnajst kilometrov od Nevesinja. V tej vasi je 75 za šolo odraslih otrok; Selim jih je gledal dan za dnem, kako

To vse je naredil Selim Eminović za svojo vas.

Ampak vas še vedno nima šole, čeprav je Selim stavil zgradbo na razpolago ministrstvu prosvete, brezplačno in brez najemnine. Učitelj še vedno ni imenovan. Kmetje že nekam nezaupno gledajo na Selima in so pripravljene, da se mu nasmejejo.

— Kaj je z učiteljem, Selim? ga sprašujejo vsak dan.

— A jaz ne vem, kako naj se še nadalje izgovarjam, pripoveduje Selim skoro s solzami v očeh. Bile so že komisije tu, rešenje je tu, table so postavljene, vse, vse je, le učitelja ni od nikoder. Zelo me je sram pred kmeti. Izgovarjam se, lažem in s težkim srem delam. A še vedno čakamo...

Ako se ministrstvo prosvete usmili in pošlje učitelja tej nesrečni vasi, mu bo Selim zgradil prihodnjo pomlad tudi vodnjak in postavil nanj črpalko.

Tudi hlev mu bom zgradil in pripeljal mu bom konja, samo da bom mogel srečavati učitelja na vasi.

Te šole bi se posluževalo pet okoliških vasi. Sedaj jih je štirinajst, ena zraven druge in vse so brez šole. To so: Luka, Bobanovići, Zaborani, Dramiševci, Seljani, Kruševljani, Zivanji, Grdača, Branješina, Kovačići, Kljuni, Presjeka, Borovičići in Crkovići.

Selim se je oddolžil Bogu, svoji vasi in ljudem. Sedaj je vrsta na ministrstvu...

ga. Posebno še otroke, ki so tako navezani na živalce. In kaj vse vidi mlado oko? Tisti kuža s črno liso preko očesa jim je bil najbolj všeč. — Skoda, ker je samo slika in ni od njih ničesar napisanega. Eden pa se celo zanima, kje imajo te psičke. Je namreč pripravljen na kupčijo ali pa na zamenjavo, in bi dal za psička svojega zajca. — V dokaz, kako poživiti taka slika, naj povem še to o mali Alenci, ki ji je še jezik neroden, saj ne šteje še niti poldrugo leto. Ko je ugledala kužke v »Našem rodu«, jih je brž pričela božati s svojimi drobnimi prstki in zraven lalala hov, hov. . . Potem pa se je spustila na vse štiri, lazila po sobi in gledala prav hudo ter oponašala psička: hov-hov, hov-hov. . . Gotovo veliko razodetje otročička, ki še ne ve za pisano besedo, slika pa mu že ustvarja predstave v mladi bučici.

Abesinija. Mladina, o ta naša mladina, je bojevit. Pravi, da je bilo popisovanja od

Abesinije že dovolj v 1. številki. Hoče poročiti o bojih. Pač prainstinkt človeka! In tudi slike iz Abesinije naj bi prinesle trenutke iz spopadov. »Kakšne na primer?« sem vprašal.

— »Kako se streljajo, bojujejo. Tank v jami. Italijani v strelskih jarkih. . . O, ideja miru, kje sil!

Drobiž ima namen služiti za oporo pri razrednem pouku. Tega je gotovo premalo. Tišto od dresnega lista pa bi bolj spadalo v pomladansko številko.

V vsji številki je v rimani besedi le en prispevek o pilotih. Kaj je med našimi pesniki kriza?

Prelistavanje 2. številke kaže, da se odmikamo bolj preko mej naše ožje domaćije. Zdi se mi, da je določena preveč prostora za vprašanja, ki se jih ne dotikamo toliko v naši narodni soli. Tako se dozdeva meni. Sicer pa, kolikor glav toliko misli.

—nč—

Splošne vesti

— **Ljudem čistih namenov!** Prijatelji so me opozorili, da se raznašajo po Dravski banovini vesti, da jaz preganjam učitelje, ki niso hoteli izstopiti iz S. K. J. Nepotrebno je debatirati o stvari in nimam pred kom se opravičevati, ker širilci omenjenih vesti nimajo nikake podlage za svoje trditve.

V Beogradu, 5. decembra 1935.

Ivan Dimnik,
predsednik JUU.

— **Učiteljski dom v Ljubljani.** Na vdanostno brzojavko je prejel načelnik tov. Vrhovec nastopno pismo: »Minister dvora. Beograd, 5. decembra 1935. Gospod. Po nalogu Njegov kralj. Visočanstva kneza-namestnika čast mi je izjaviti zahvalo za izraze vdanosti in zvestobe, poslance Nj. Vel. kralju in kraljevskega domu v imenu slovenskega učiteljstva povodom odkritja spominske plošče blagopokojnemu Vitešpemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju v Učiteljskem domu v Ljubljani. Minister dvora: Antič, s. r.

— **SRES. UČITELJSKA DRUŠTVA!** Ne odlašajte z nakazili članarine sekciji JUU za Dravsko banovino! Članarina je ista, kakor jo je določila zadnja banovinska skupščina in jo posamezna društva ne morejo samovoljno izpreminjati. Zato prosimo čim hitrejšega nakazila. Blagajnik.

UČITELJSTVO IN ZNANOST

Ko zapusti učenec, dijak ali visokošolec šolske klopi in predavalnico za vedno in nastopi službo, ki si jo je izbral in za katero je študiral, tedaj se oddahne. Šolanja je konec, izpitov je konec, strah pred bližajočim se izpričevalom je prenehal. Človek, ki po dovršenem šolanju nastopi službo, se udobno pretregne in oddahne. Človeška družba skrbi zanj in ga plačuje, da opravlja svojo službo vestno in točno v uradnem času. Ko pa se zapre vrata službenega lokala za njegovim hrbtom, tedaj je prost in svobodno razpolaga s svojim časom. Služba je služba, prosti čas je pa prosti čas! Tako ima večina ljudi dovolj časa za zabavo in počitek. Nekaj pa je stanov, ki tudi s svojim prostim časom ne morejo razpolagati. Med njimi najbolj prizadet je pač učiteljski stan. Človek božji, kedaj pa si prost? Ko prideš iz šole, iz »uradnega lokala«, ki ti vzame minimalno pol dneva, tedaj se šele začne tvoje pravo delo. Pri tem pa ne mislim popravljanja zvezkov — to je malenkost. Največ časa, t. j. ves prosti čas vzame učitelju pripravljalo delo za vzgojo in pouk, za delo v šoli. Ne, ne zloglasna »pismena priprava«, kateri pojem še marsikje straši, temveč zbiranje, pripravljavanje in urejanje gradiva za šolsko delo. Novejšie metode delovne šole, kompleksnega pouka in drugih smeri zahtevajo danes od učitelja podvojenega dela, vsega človeka in vzamejo ves »prosti čas«.

Največ težav ima učitelj pri izbiri primerne literature, ki bi v čim izrpnější obliki podajala novejšie izsledke znanosti, za katere mora učitelj vedeti, če noče zaostati. Življenje drvi z vedno večjo naglico naprej, vsak dan se rode novi izsledki, novi izumi. Kdor sproti ne spoznava nove pojave, ta brezpozgovno zaostane in ne more več zadostiti svojemu učiteljskemu poklicu. Zato mora biti hvaležen vsakemu, ki mu pomore do potrebne literature. Med največje dobrotnike te vrste moramo prišteti »Prirodoslovno društvo v Ljubljani«. To je društvo znanstvenikov in prijateljev prirode, ki izdajajo »Znanstvene razprave« in ilustriran časopis za poljudno prirodoznanstvo »Proteus«. Dva kompletna letnika sta že v naših rokah. Šele dva letnika in vendar — kako ogromno količino znanja sta prinesla. Znanja ravno za učitelja in za šolo. Vsi novejši pojavi na polju prirodoslovnih ved so obdelani v »Proteusu« in podani s tako preprosto besedo, da učitelju ni treba več mnogo dodajati in izpreminjati, da more snov uporabiti v šoli. Kaj vse nam je prinesel že samo II. letnik? O uničevalnem delu vetra, o skarabeju, o zimi v našem primorju, o znanih ekspedicijah v morskó globino, o rasah in rasizmu, o zraku in kozmičnih žarkih, o ptičah in cveticah, o zvezdah itd. itd. — neizčrpnih zakladov na izbero.

Človek bi mislil, da je na ta list naročen, že vsak(a) učitelj(ica). Temu pa ni tako, še celo vsaka šola ga nima. Ko so dobile šole list na ogle, da je velika večina vrnila. Zaradi velikih zaostankov na dolžni naročnini je idealno delo »Prirodoslovnega društva« ogroženo in obstoja resna nevarnost, da tretje leto »Proteusa« ne bo mogel več iziti.

Res je, da krajevni šolski odbori nimajo mnogo denarja, a še manj ga imajo učitelji(ce). Zato prav upravičeno lahko pričakujemo, da bomo našli vsaj vse narodne šole med naročniki »Proteusa«. V večini slučajev leži ta možnost v rokah šolskih upraviteljev, ki z lahkoto predložijo na merodajnem mestu potrebo naročitve.

Premislite, prosim, dragi(e) tovariši(ce) vse to, potem pa storite pa svoji vesti. Ape-liramo na vašo uvidevnost in požrvalnost, katere prav majhen deleč si želimo tudi za »Prirodoslovno društvo«.

— **Krajevni šol. odbori se naprošajo, da poravnajo naročnino za »Popotnika«.** Poštne položnice so bile priložene 1. številki.

Blagajnik.

— **Poziv.** Pozivamo bivše učiteljšeničke gojence, nedavno umrlega prof. Antona Gvajca, da javijo svoja imena in bivališča upravi listov JUU.

Učiteljski pravnik

— **Š. Vprašanje L. K. v M.** Ali se šteje doklada za otroke k brutto prejemkom moža. **Odgovor!** Po čl. 4. odst. 3. uredbi o drag. dokladah z dne 24. X. 1935, spadajo med brutto prejemeke vsi redni prejemi v denarju.

Ker je doklada za otroke, stanarina in ev. kurjava redni dohodek, se štejejo tudi ti prejemi k brutto dohodkom.

— **Š. Prošnja za rešenje o vstetju let za pokojnino** po 2. odstavku § 274. u. z. je vložitno po uradni poti na ministrtvo prosvete in ji priključiti v overovljenem prepisu dekrete o vsem službovanju do sprejema v drž. službo in prepis dekreta o sprejemu v drž. službo ter zaradi pregleda tudi izvodi iz Uslužb. lista. V opombi je seštetih in ločitih službo v inozemstvu in kontraktualno službo. Prošnja in priloge so takse proste, ker bi bil moral organ, ki je izdal odlok o postavitvi, istočasno izdati tudi rešenje o vračunavanju let za pokojnino, ker določa ta § 274/2 u. z.

Naša gospodarska organizacija

VSEM SRESKIM UČITELJSKIM DRUŠTVOM

V teh dneh ste prejeli zopet nekaj kratkih predavanj o naših gospodarskih zadržkih. Med temi je informativno predavanje o Učiteljski samopomoči v Ljubljani.

O tej socialni ustanovi ni treba veliko govoriti, ker je njeno delo znano vsem tovarišem(-icam). Poudarim samo to, da je ravno US poskrbel, da so prejele učiteljske družine in njih najbližji sorodniki čez 3.000.000 Din samo na pošmrtninah. Smrt kosi stare in mlade, premožne in reveže. Kako lahko in z nizkimi prispevki zagotoviš svojcem lepo denarno pomoč v nesreči!

V zadnjem času posluje prav povoljno podporni sklad, iz katerega dobivajo člani denarne podpore kot brezobrestna posojila; ta potem vračajo v nizkih mesečnih obrokih. V poldrugem letu je prejelo 172 članov okrog 350.000 Din podpor.

Gospodarski odseki naj se potrudijo, da bodo v US včlanili prav vse tovariše, tovarišice in soproge učiteljev v njih srezih. Čim več bo članov, večje bodo podpore!

— **Učiteljski dom v Mariboru.** Izkaz za mesec november 1935. Darila: Kmetec Jože, učit., Prevorje, mesto cvetja na grob svojemu učitelju Karlu pestevsku 50 Din; Ludovik in Tončka Sijencec v Mariboru, v isti namen 30 Din; Fanica Podlesnik, učit., Ribnica na Poh., mestu cvetja na grob tov. Jos. Rainerju, ker se ni mogla udeležiti pogreba 50 Din; Ferdo Primc, Celje, za Pestevskov kamen UD 50 Din; Bregant Marica, učit. Dramlje, v spomin svojemu nekdanjemu učitelju in pozneje tovarišu, pok. Karlu Pestevsku 100 Din; dr. Simon Dolar, Kranj, za Pestevskov kamen 50 Din. Vsem darovalcem prav iskrena zahvala! — Deležina 20 Din. Gospodarska podjetja: Zemljevidi Din 11.344 25.

Mirko Kožuh.

Izraziti čut za stanovsko čast vodi vsakega učitelja in učiteljico v stanovsko organizacijo.

Mladinska mafica

— **mm V zadnji številki »Književnosti«** je izšla skoro 4 strani dolga ocena o naših zadnjih rednih publikacijah. Po daljšem uvodu, kjer kritik govori o zmotnem malomeščanskem gledanju naših pisateljev v občje, prehaja na Mladinsko mafico. Pravi, da je izdala za 22.50 Din kvalitativno lep dar. »Zato je tem težje razumeti — nadaljuje — bedasto, anonimno, demagoško gonjo, ki so jo zadnji čas započeli proti M. M. neki kulturno reakcionarni elementi, ki so v zadnjih mesecih oživeli med Slovenci kakor gadje na soncu. Tak način borbe proti neki kulturni instituciji, pa naj ista še tako slabo vrši svoje poslanstvo, dokazuje le svojo strahotno duševno revščino zaplotnega ovaduha. V takih primerih je pošteno in možato nastopiti odkrito v stvarni in objektivni kritiki. Dvomim, da bi katerikoli narod v zapadni Evropi, da o balkanskih sploh ne govorim, imel mladinsko književno družbo, ki bi se po svoji organizaciji dala primerjati z Mladinsko mafico. Ze s tega gledišča bi jo morali čuvati, pač pa bi morali strogo paziti, da v kritiki opozorimo na vsako eventualno napako idejnega in vzgojnega značaja, ki bi jo uredništvo publikacij M. M. zagrešilo.«

V nadaljnjem kritizira podrobno vse 4 knjiže, in sicer najbolj negativno »Po lepi Sloveniji«. Proti »Kralju Honolulu« je že aprori zaradi pravljicne snovi. »Kresnice« so mu še vedno pisane preveč v malomeščanski mišelnosti brez socialno znanstvene podlage in idejne povezanosti. Najboljša se mu zdi Bevkova knjiga »Pastirci«, čeprav v njegovem mnenju rešuje Bevk problem zločina, krivde in kesanja zmotno le z golega psihološkega stališča.

— **mm »Našega roda«** božična številka je v tisku in bo dotiskana v soboto 14. t. m. V ponedeljek 16. t. m. se začne ekspedicija tako, da bodo imele list že vse šole lahko še pred božičem. Ljubljanske šole lahko dobijo list že od ponedeljka dalje.

— **mm Vsebinska božične številke »Našega roda«:**

Ribičič: Uvodna.
Seliškar: Bratovščina Sinjega galeba.
Pregelj: Bolna zgodba.
Winkler: Romarij.
Kunčič: Otroci iz predmestja: Pismo iz zlate mladosti. Pravljič.
Kaden - Bandrovski - Vodnik: Zid.

Učiteljski pevski zbor JUU

UČITELJSKI PEVSKI ZBOR JUU NA PRAGU JUBILEJNEGA LETA

Vsled nastalih težkih časov je grozila UPZ kriza, ki pa jo je treba energično in samozavestno premagati. UPZ je bil in mora ostati ponos vsega učiteljskega stanu. Spodaj objavljene izjave naših najodličnejših glasbenikov pričajo, da je obstoj zbora in njegovo važno kulturno ter umetniško delo življenjska potreba ne samo našega stanu, temveč celokupnega našega naroda.

Zato stopimo s pogumnim korakom in jasnim licem v jubilejno leto našega plodnosnega pevskega dela.

I.

Spričo vesti, da je Učiteljski pevski zbor ogrožen v svojem obstoju, ker so se vsled državnih finančnih ukrepov, posredno zamajala tla tudi tej umetniški skupini, smatramo podpisani, ki spremljamo naše javno glasbeno življenje, za svojo dolžnost, da opozorimo na veliko škodo, ki bi sledila razpadu Učiteljskega pevskega zbora z ozirom na slovensko glasbeno kulturo.

Učiteljski pevski zbor je tekom svojega desetletnega plodnega delovanja svoj obstoj povsem opravičil in ne le to. Iz njegovega dela so dosedaj dozoreli sadovi, ki vidno sestavljajo žetev naših glasbenih tal. Če že preidemo vrednoto, ki je podana s tem, da so njegovi koncerti tako ugodno poživljali naše koncertno življenje, si je pa zbor pridobil svojo izredno zaslugó s tem, da je stal vedno v prvi vrsti kot borec za splošno in še posebej za domačo sodobno glasbeno umetnost in izrazito vodil sočasni glasbeni razvoj, kar je bistvena dobrina vsega kulturnega življenja. — Tako si je pridobil upravičeni naziv prvobornjstva in je s tem tako zelo podprl svoje poslanstvo, da bi sedaj njegov lasten razpad učinkoval nad vse neugodno. Ne pomenjal bi le velike izgube za našo glasbeno kulturo in njen zdravi sočasni razvoj, temveč obenem izgubo tudi za vse slovensko učiteljstvo, ki je dosedaj s tem svojim zborom neposredno in bistveno posegalo v razvoj naše glasbene kulture, ki bi pa z razpadom zbora stopilo povkem v ozadje in se nehote izjavilo za občutni glasbeni kulturni zastoj. Tako opredelitev res nikakor ne more odtehtati dosedanjih žrtev.

V Ljubljani, 8. novembra 1935.

Dr. Danilo Svára, s. r. Vilko Ukmar, s. r.
Slavko Osterc, s. r., Julij Betetto, s. r.,
L. Mario Škerjanec, s. r.

II.

Učiteljski pevski zbor v Ljubljani se je v desetih letih svojega obstoja izkazal kot zelo pomemben glasbeno - kulturni in pevsko vzgojni faktor. Škoda bi bila ne le slovenske-mu narodu, temveč tudi članom zbora samega, če bi zbor prenehal. Četudi živimo težke čase in hoče sodelovanje pri zboru terjalo še od marsikoga mnogih žrtev — naj članj vztrajajo! To ni le moja misel, ampak gotovo tudi drugih slovenskih skladateljev in glasbenikov.

Opozarjal pa bi na to, naj Učiteljski pevski zbor posveti v bodoče svojo posebno paž-

Young - Kunaver: Z rjavim medvedom v Sibiriji.

V Cicibanovem rodu je tole:

Vseved.
Roš: Jezušku.
Ribičič: Pogovor v hlevcu. Miklavžev sem-jem. Božično drevo.
V rubriki Doma in po svetu so naslednji članki: Prvi december, Abesinija, Zidovsko novo leto in Skadrsko jezero se veča. Sledi Sicherl: Mladi smučar. Mladina piše, Uganke in dr.

V ilustrativnem delu so zastopani: Sirk, M. Gaspari, Sedej in s samostojno risbo »Bo-žič bednih« Rajko Slapernik.

— **mm Statistika naročnikov na »Naš rod«** v loškem srezu nam kaže tole sliko. Brez »Našega roda« je ena sama šola, in sicer Sv. Vid. Po 1 naročnika samo imajo 3 šole, vse druge po več. Največ naročnikov imajo Žiri, in sicer 115, za njimi je Dolnji Logatec z 89, Plamina pri Rakeku s 55, Stari trg s 48, Grahovo s 47, Rakek s 39 itd. V primeri z lanskim številom se je zmanjšalo število naročnikov letos na 12 šolah, povečalo pa na 8.

V celoti je padlo število naročnikov od lani od 675 na 637, torej za 38. Prirastek imajo naslednje šole: Begunje, Grahovo, Gor. Jezero, Laze, Dol. Logatec, Plamina pri Rakeku, Rovte in Sv. Trojica.

— **mm O drugi številki »Našega roda«** piše »Mariborer Zeitung«: Druga številka tega mnogocitanega mladinskega mesečnika prinaša mnogo poučnega in zabavnega gradiva. — Mnogo slik in ugank dopolnjuje bogato vsebino.

Tudi »Mariborski večernik« poroča o vsebini te številke.

— **mm KER SE DOGAJA VSAKO LETO, da ne naročijo učenci pravočasno tretje t. j. božične številke in jo naknadno po praznikih le redki naročijo, nam ostane veliko število listov in nam iz tega razloga odpade tudi veliko število naročnikov, prosimo cenj. tovariše in tovarišice, posebej še naše poverjenike, da zberejo pravočasno naročnino in nam jo dopošljejo še pred prazniki. Številka je vsebinsko izredno bogata in naravnost razkošno ilustrirana in rav žal bo vsakemu, ki bo brez nje. Kdor ne naroči te številke, ne ostane samo brez celotne glavne povesti, ampak izgubi tudi pravico do knjig ob koncu leta,**

njo v prvi vrsti slovenski pesmi, bodisi umetni, bodisi narodni, tudi naj ne izvaja samo najnovije, pač pa tudi starejšo slovensko glasbo raznih slogov. Koliko skladb (slovenskih) je še n. pr. v »Pevcu«. »Zborih« in drugod, ki se še niso izvajale kljub temu, da so prav dobre.

V Ljubljani, 8. novembra 1935.

Stanko Premrl, s. r.

III.

Položite dragi tovariši na ono stran tehtnice 10 dinarjev — saj toliko ste sklenili žrtvovati za svoj pevski zbor — na drugo stran pa nagromadite svoj največji ponos, svoj pevski zbor, k temu dodajte deset let njegovega znoja, deset let njegovih slavnih uspehov, deset let svoje rodne glasbe, deset let svoje glasbene kulture, vse nade, ves trud, vso nesebičnost stotine svojih tovarišev pevecv in njihovih dirigenta, vse glasbene umetnine, ki so jih v čast pevskega zbora in ponos domovine ustvarili odlični skladatelji, dodajte če je še kaj prostora, zno svoje uvidnosti in košček tovariškega stanovskega čuta.

Ako odtehta 10 dinarjev vso to goro na drugi strani pa pustite, da pevski zbor propade!

Emil Adamič, s. r.

IV.

Nemilo me je dirnila iz Vaših krogov vest, da je zaradi redukcije plač članstvo nekaterih sreskih učiteljskih organizacij sprejelo sklepe, ki ogrožajo obstoj Učit. pevskega zbora baš pred durmi proslave 10letnice njegovega obstoja.

Ti sklepi so gotovo prenapljeni, saj vendar vkljub temu, da je za Vas prikrajšanje na plačah občutno in bridko, ne smete svojega velikega požrtvovalnega dela, uspehov vreči na stran. Kot Vaš odkritosrčni prijatelj, Vas rotim, da ostanete zvesti svojemu zboru in nadejam se, da bo moja prošnja našla v Vaših discipliniranih vrstah prijazen odziv.

S pevskim pozdravom!

Zorko Prelovec, s. r.
pevovodja in skladatelj.

V.

Iz novina doznajem o reakciji slovenske inteligencije prigodno snižanja plača. Nemilo me je to iznenadilo i ako razumijem nezadovoljstvo naših eminentno kulturnih radnika-narodnih učitelja, iz čijih sam redova potekao i ja, te poznam u tančine taj požrtvojni rad, od nikoga cijenjen ni priznat.

Svi smo državnj činovnici pogodeni sniženjem naših i onako borih plača. I ja lično — dabome — osjećam to i te kako (pogotovo moja bolja polovica), ali mi nije na kraj pameti, da se za to osvećujem na najosjetljivijom mjestu domovine svoje — na njezinom kulturnom polju. . . Kao bih mogao da odložim pero radi nečijih pogrešaka i da i dalje ne komponiram i ne idealizujem pomoću muzike tradiciju, koju nam je svima namro naš izmučeni narod u njegovim najtežim vremenima. . . Imam živi osjećaj, da kad bi tako radio, onda su svi moji dosadašnjji podvizi bili prosta — laž. . .

Za to se ja nadam, da će slovensko učiteljstvo korigirati svoje u razumljivom afektu zauzeto stanovište, te da će se i dalje upreti utrtnom stazom kroz buru i oluju —